

सप्तगुराङ्गिरसः। वैकुण्ठ इन्द्रः। त्रिष्टुप्

जगृभ्मा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तं वसूयवो वसुपते वसूनाम्।

विद्मा हि त्वा गोपतिं शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०१

वसूनां वसुपते- सम्पत्पालक। इन्द्र- परमेश्वर। वसूयवः- सम्पत्कामा वयम्। ते- तव। दक्षिणम्। हस्तम्। जगृम्भ- गृहीतः। शूर- समर्थ। गोनां गोपतिम्- चिद्रश्मिपालकम्। त्वा- भवन्तम्। विद्म- जानीमः। हि- खलु। अस्मभ्यम्- नः। चित्रम्- असाधारणम्। वृषणम्- वर्षकम्। रयिम्- दानयोग्यधनम्। दाः- प्रयच्छ ॥१॥

स्वायुधं स्ववसं सुनीथं चतुःसमुद्रं धरुणं रयीणाम्।

चर्कृत्यं शंस्यं भूरिवारमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०२

स्वायुधम्- शोभनायुधम्। स्ववसम्- शोभनरक्षकम्। सुनीथम्- शोभननीतिसम्पन्नम्। चतुःसमुद्रम्- भूर्भुवःसुवर्महर्लोकोपलक्षितान्नप्राणमनोविज्ञानस्थमूलशक्तिधारासम्पन्नम्। रयीणाम्- दानयोग्यसम्पदाम्। धरुणम्- धारकम्। चर्कृत्यम्- पुनः पुनः कर्तव्यम्। शंस्यम्- स्तव्यम्। भूरिवारम्- बहुभिर्वृतम्। अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥२॥

सुब्रह्माणं देववन्तं बृहन्तमुरुं गभीरं पृथुबुधमिन्द्र।

श्रुतक्रष्टिमुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०३

सुब्रह्माणम्- शोभनमेधोपेतम्। देववन्तम्- द्योतनशीलम्। बृहन्तम्- महान्तम्। उरु- विस्तीर्णम्। गभीरम्- गम्भीरम्। पृथुबुधम्- बृहन्मूलम्। श्रुतक्रष्टिम्- अतीन्द्रियश्रवणदर्शनयुक्तम्। अभिमातिषाहम्- अभिमानबाधकम्। अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥३॥

सनद्वाजं विप्रवीरं तरुत्रं धनस्पृतं शूशुवांसं सुदक्षम्।

दस्युहन् पूर्भिदमिन्द्र सत्यमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०४

सनद्वाजम्- लब्धगतिम्। विप्रवीरम्- मेधाविशूरम्। तरुत्रम्- तारकम्। धनस्पृतम्- धनानां
पूरकम्। शूशुवांसम्- वर्धमानम्। सुदक्षम्- सुसमर्थम्। दस्युहनम्- चोरनाशकम्। पूर्भिदम्-
आवरणभेदकम्। सत्यम्। इन्द्र। अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥४॥

अश्वावन्तं रथिनं वीरवन्तं सहस्रिणं शतिनं वाजमिन्द्र।

भद्रव्रातं विप्रवीरं स्वर्षामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०५

अश्वावन्तम्- तुरगोपेतं प्राणमयम्। रथिनम्- रथयुक्तं लक्ष्यप्रापकरं हणप्रतीकम्। वीरवन्तम्-
वीर्ययुक्तम्। सहस्रिणं शतिनम्- प्रभूतम्। वाजम्- शोभनगतिमयम्। इन्द्र। भद्रव्रातम्-
मङ्गलगणम्। विप्रवीरम्- मेधाविशूरम्। स्वर्षा- स्वर्गसम्भक्तारम्। अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं
दाः ॥५॥

प्र सप्तगुमृतधीतिं सुमेधां बृहस्पतिं मतिरच्छा जिगाति।

य आङ्गिरसो नमसोपसद्योऽस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०६

सप्तगुम्- भूर्भुवरादिसप्तभूमिकासु गतिशीलम्। ऋतधीतिम्- सत्यधारणावन्तम्। सुमेधाम्-
शोभनमेधावन्तम्। बृहस्पतिम्- मेधाधिदैवतम्। अच्छ- उद्दिश्य। मतिः- बुद्धिः। जिगाति-
गच्छति। यः। आङ्गिरसः- अङ्गनशीलः। नमसा- नमस्कारेण। उपसद्यः- प्राप्यः। तादृशभूत हे
इन्द्र। अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥६॥

वनीवानो मम दूतासु इन्द्रं स्तोमाश्चरन्ति सुमतीरियानाः।

हृदिस्पृशो मनसा वच्यमाना अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०७

वनीवानः- वननशीलाः। मम- मे। दूताः- दूतभूताः। हृदिस्पृशः- हृदयस्पर्शिनः। मनसा
वच्यमानाः- मानसजपविषयभूताः। स्तोमाः- मन्त्राः। इन्द्रम्- ईशनाधिदैवते। सुमतीः। इयानाः-
याचमानाः। चरन्ति। अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥७॥

यत्त्वा यामिं दुद्धिं तन्न इन्द्र बृहन्तं क्षयमसं जनानाम्।

अभि तद्यावापृथिवी गृणीतामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः ॥ १०.०४७.०८

यत्- यदर्थम् । त्वा- भवन्तं प्रति । यामि- आगच्छामि । तत् । नः- अस्मभ्यम् । इन्द्र- परमेश्वर ।
दद्धि- देहि । बृहन्तम्- महान्तम् । असमम्- असाधारणम् । जनानाम्- विशाम् । क्षयम्-
निवासम् । देहि । तत् । द्यावापृथिवी- द्यावापृथिव्यौ । अभि गृणीताम् ॥८॥

Dr. Rangraji